

Kina ville det annerledes – hva nå, Vesten?

Arne Jon Isachsen
**Centre for Monetary
Economics (CME)**

Notat - august 2020

Amerikas drøm for Kina var at kineserne skulle bli som dem. Bli tatt opp i den liberale, demokratiske verdensorden. Vesten innser nå at denne drømmen ikke er kinesernes. En ny politikk vis-à-vis Kina må meisles ut.

Innhold

Den amerikanske drømmen – for Kina.....	2
Kina blir med i WTO	3
Barack Obama versus Hu Jintao	4
Xi Jinping tar over i Kina... ..	4
... og Donald Trump i Amerika.....	4
Samling i bånn.....	5
Forskjeller over Atlanteren.....	6
Kina-debatten i Amerika.....	7
Syv utfordringer.....	8
Siste kapittel.....	12
Elefanten i rommet	13

Amerikas drøm for Kina var at kineserne skulle bli som dem. Bli tatt opp i den liberale, demokratiske verdensorden, der økonomien gir solid spillerom for markedskreftene. Slik har det ikke gått. Ganske enkelt fordi lederne av Det kinesiske kommunistpartiet aldri har vært interessert i å gi opp ettparti-staten.

Nå må Vesten – i første rekke USA og Europa (i hovedsak ved EU) – etablere en felles plattform for forståelse av Kina som kan gi grunnlag for en mer hensiktsmessig politikk vis-à-vis Midtens rike. Ved et tre-dagers symposium tidligere i år diskuterte 43 eksperter fra USA og Europa de utfordringer et mektig Kina utgjør. Samtalene var åpne og på fritt grunnlag. Den etterfølgende rapporten er super-interessant lesning.

Den systematiske infiltreringen Kina driver med i andre land, og den klare strategien Midtens rike har for å ta over global styring på mange områder, er sentrale elementer i Kinas strategi. I tillegg til intens kontroll og overvåkning av egne innbyggere.

En viktig hensikt med det foreliggende notatet er å gi norske lesere innblikk i hva de 43 delte av synspunkter og analyser. Hva de kunne enes om. Og på hvilke områder vurderinger på hver side av Atlanterhavet er ulike.

Den multilaterale rettsorden er blitt en slagmark mellom de land som etablerte denne ordenen. Uten at de vestlige, liberale demokratier greier å skape “orden i eget hus”, er det lite trolig at de greier å hamle opp med Kina.

Kina ville det annerledes – hva nå, Vesten?

I lys av den uroen og usikkerheten som nå preger Kina-debatten på begge sider av Atlanterhavet, møttes 43 Kina-kjennere til et tre dagers symposium i februar i år. Rapporten som kom ut i etterkant, heter “Dealing with the Dragon – China as a Transatlantic Challenge”. Her blir det redegjort for ulike retninger eller skoler i den pågående Kina-debatten, med vekt på hvordan europeere og amerikanere ser ulikt på viktige spørsmål, på leting etter en felles plattform for hvordan møte den kinesiske utfordringen i tiden fremover.¹

Jeg gir her et sammendrag av “Dealing with the Dragon” – en søkende rapport, ulik andre rapporter. Men først noen innledende bemerkninger om relasjonen mellom USA og Kina.²

Den amerikanske drømmen – for Kina

“The Death of Engagement” heter et tankevekkende essay skrevet av Orville Schell, en solid kjenner av Kina. Han snakker språket, har fulgt landet fra sitt første besøk i 1974, og skriver lett og analytisk godt om vanskelige saker.³

Amerikas drøm for Kina var at kineserne skulle bli som dem. Bli tatt opp i den liberale, demokratiske verdensorden, der økonomien gir solid spillerom for markedskreftene. Amerikanerne tok utgangspunkt i at med økonomisk vekst og økt velstand følger krav om medbestemmelse. Hvilket vil tvinge frem politiske reformer. Spørsmålet er ikke om Kina ville få demokrati, men når, mente noen av “engagement”-tilhengerne.

Studentopprøret våren 1989 så amerikanerne som håp om noe nytt. Men opprøret ble slått brutalt ned. Av frykt for at Kina ville vende seg til Sovjetunionen, om amerikanerne reagerte for kraftig på hendelsene på Den himmelske freds plass den 4. juni, valgte president George H. W. Bush en forsiktig linje.

Men Deng Xiaoping, Kinas daværende leder, var ikke fornøyd. USA hadde, ved all den uroen og fordømmelsen av det som hadde hendt, spredd rykter og såret det kinesiske folks verdighet. Han gir USA ansvaret for en bedring av forholdet mellom de to landene.

¹ <https://asiasociety.org/center-us-china-relations/dealing-dragon-china-transatlantic-challenge>

² Takk til Per-Christian Endsjø, Haakon Hjelde, Max-Emil King, Mads Aleksander Svee Solberg, Kjell Stenstadvold og Carsten Tank-Nielsen, for nyttige innspill og merknader til en tidligere versjon av dette notatet. Ansvaret for gjenværende feil og mangler er mitt alene.

³ <https://docs.house.gov/meetings/IG/IG00/20200701/110846/HHRG-116-IG00-Wstate-SchellO-20200701.pdf>

Det som her skjedde, fremholder Orville Schell, skapte presedens for hvordan knuter på tråden mellom Kina og USA senere kom til å bli håndtert:

“Henceforth, when crises hit “the relationship”, it would be the U.S. that would be expected to bear primary responsibility for remaining flexible enough to keep it together.”

Kina blir med i WTO

På tampen av sin tid som USAs president la Clinton til rette for at Kina skulle komme med i Verdens handelsorganisasjon (WTO). Ved å inkludere Kina i WTO så amerikanerne for seg at USAs underskudd i handelen med Kina ville gå ned samtidig som en større åpenhet mot resten av verden vil virke oppmuntrende på politiske reformer i Midtens rike. Eller som Clinton uttrykte det – temmelig overfladisk, synes jeg – ved en forelesning for studenter ved Johns Hopkins University:

“By joining WTO, China is not simply agreeing to import more of our products, it is agreeing to import one of democracy’s most cherished values, economic freedom.”

Jiang Zemin og Bill Clinton i 1999
Lisensiert under [CC BY-SA](#)

Clintons utenriksminister, Madeleine Albright, håpet også at sterkere integrasjon med Kina økonomisk og sosialt, ville ha “... a liberalizing effect on political and human rights practices.”. Men med større klarsyn enn sin president la hun til: “Given the nature of China’s government, that progress will be gradual, at best, and by no means inevitable.”

Høsten 2008 var finanskrisen – Made in USA – et faktum. Kina klarte seg mye bedre gjennom krisen enn Vesten. Det gav Kina økt selvtillit; mon tro om

ikke vår modell – sosialisme med kinesiske kjennetegn – er bedre enn den kapitalistiske amerikanske? Og kinesiske ledere, konstaterer Orville Schell, “... became even less inclined to level the playing field and adopt a more reciprocal approach.”

Barack Obama versus Hu Jintao

Barack Obama ble den første amerikanske presidenten som unnlot å møte Dalai Lama. Det var et klart signal om at han fulgte opp “engagement”-politikken til sine forgjengere i Det hvite hus. Å blidgjøre Beijing var viktigere enn å flagge betydningen av menneskerettigheter.

Til tross for at Obama hadde signalisert ønske om et vennlig forhold til Kina til fordel for begge parter, møtte Hu Jintao ham med “confusing coolness” da Obama var på statsbesøk i Kina noen få måneder etter innsettelse som USAs 44. president. Kan denne atferden ha sammenheng med en oppfatning om at USA er for nedadgående mens Kina var på vei opp? undrer Orville Schell.

Han viser til Henry Kissinger som mente at de kinesiske lederne ikke lenger følte seg som læregutter hva gjaldt vestlig teknologi og institusjoner. Snarere, mente Kissinger, kjente de seg “confident enough to reject, and even on occasion subtly mock, American lectures on reform.”

Xi Jinping tar over i Kina...

Bedre ble det ikke da Xi Jinping tok over som Kinas ubestridte ledere høsten 2012, som med sin ambisiøse “China Dream” krevde mer plass for Midtens rike. Kinas interesser måtte telle mer. Manglende tillit mellom de to lederne – og de to landene – spilte seg tydelig ut høsten 2015; Xi lover Obama, på plenen utenfor Det hvite hus, ikke å militarisere de kunstige øyene som kineserne har bygget opp i Sør-Kina-havet. For kort tid etter å gjøre nettopp det.

En general i det militæret forklarer Kinas nyslåtte arroganse i Sør-Kina-havet slik: “Før var vi svake. Nå er vi sterke.” Enkelt og greit.

... og Donald Trump i Amerika

Med Donald Trump i Det hvite hus og Xi Jinping i Zhongnanhai har relasjonen mellom de to supermaktene blitt ytterligere anstrengt. “Make America Great Again”, som blant annet har som mål å få ned underskuddet i handelen med Kina og å sikre at kineserne ikke lykkes med sitt “Made in China 2025”-prosjekt, lar seg ikke forene med Xis “China Dream”. Men Xi har enda mer ambisiøse visjoner. Det sosialistiske Kina skal, etter en lang kamp, ta over for det kapitalistiske system. Og Kina vise veien til modernisering for andre land.

Som Elizabeth Economy ved Council on Foreign Relation skriver,

“The U.S. needs to recognize that Xi Jinping’s third Revolution presents a new model of Chinese behavior at home and adjust its expectations and policies accordingly, ...”

Med Hu Jintaos manglende vilje til å komme med noen gjenytelser i samkvemmet med USA, etterfulgt av Xi Jinpings avvisning av “Peaceful Rise”-konseptet, den økte militariseringen i Sør-Kina-havet, interneringen av en million muslimer i Xinjiang provinsen, den brutale håndteringen av protestene i Hong Kong og aggresjonen mot Taiwan, måtte Trump-administrasjonen ganske enkelt innse at “engagement”-politikken ikke lenger gav mening. I stedet erklærte man Kina som en strategisk konkurrent og rivaliserende makt.⁴

Kina-analytiker Tanner Green uttrykker dette poenget slik:

“Engagement may have been a good strategy initially, but because Xi came to view the policy as designed to politically change one party rule in China, it terrified the Party and they took action to defeat it.”

For i det hele tatt å kunne komme på talefot igjen, fremholder Orville Schell, må USA legge bort planen om å skulle endre regimet i Kina.

Hvordan – mer konkret – forholde seg til det Kina som nå fremtrer? Dette er hva symposiet “Dealing with the Dragon” tar opp, og som vi nå skal gi en kort sammenfatning av.

Samling i bønn

Siden Xi kom til makten i 2012 har Kina gjennomgått store forandringer. Midtens rike har blitt vanskeligere å forstå og mer krevende å forholde seg til. Her er behov for samling i bønn først. Det vil si at Vesten – i første rekke USA og Europa (i hovedsak ved EU) – etablerer en form for felles plattform for forståelse av Kina som kan gi grunnlag for en mer hensiktsmessig politikk vis-à-vis Midtens rike.

Ingen embetsmenn eller politikere var med på dette symposiet, men ikke få av deltakerne har hatt slike posisjoner tidligere. Det har gitt dem praktisk og konkret erfaring med å forhandle med kinesere. Hensikten med symposiet var å lytte og å lære. Rapporten som kom i etterkant, var ført i pennen av de fem initiativtakerne. Den reflekterer hva som kom frem, uten at den kan betegnes som en konsensusrapport, i det ingen skulle godkjenne den.

⁴ “Trump has not misjudged China’s intentions”, konkluderer Orville Schell.

Forskjeller over Atlanteren

En – neppe overraskende – erfaring deltakerne tok med seg, var forskjeller i vurderinger og synspunkter som gjorde seg gjeldende over Atlanterhavet på noen sentrale områder. Men som det også heter i rapporten:

“... the United States and Europe continue to share a large number of commonalities in their perceptions of China as well as possible responses to China’s behavior. Their commonalities continue to far outweigh their differences.”

I møte med omverden har Kina de senere år blitt adskillig mer påståelig, krevende, konfronterende og straffende. Det gjør ikke Kina ustraffet. Som Richard McGregor ved Australian Lowy Institute China sier det:

“Beijing cannot bully its way to superpower status without engendering a strong pushback from other countries, which is exactly what is happening.”

Den tiltakende rivaliseringen mellom USA og Kina har påvirket Europa, som kan føle seg presset til å velge partner i konkrete situasjoner. For EU er det en utfordring i størst mulig grad å kunne bestemme selv. Men det er ikke alltid enkelt, jf. debatten rundt Huawei og 5G.

Adferden til den nåværende administrasjonen i Washington har uthulet Europas tillit til USA.⁵ Svekket tillit gjør samarbeid vanskelig. Det passer Kina godt, som dermed kan ta i bruk den gamle taktikken “playing barbarians against barbarians”.

En vinglete amerikansk president hvis atferd er verken stabil eller forutsigbar, gjør ikke situasjonen enklere. Kan det tenkes at de utfordringene som relasjonen til Kina innebærer for både USA og EU, kan føre til et bedre samarbeid over Atlanteren, preget av større stabilitet og økt forutsigbarhet?

Samtaler over vanskelige temaer der kineserne også er med, kan det ha noe for seg? Svaret i rapporten er et kontant “nei”:

“... Chinese participants have become increasingly strident and propagandistic in such settings, and their presence only compromises the openness and forthrightness that characterize transatlantic discussions.”

⁵ “The problem is not so much Mr Trump as that so many Americans want him to lead them. The western crisis is a crisis of values”, fremholder Martin Wolf i en artikkel i Financial Times i juli i år:

<https://www.ft.com/content/7309b1bd-9d91-4eb5-a75c-a29d191367de>

Kina-debatten i Amerika

I en artikkel i Foreign Affairs for vel to år siden konstaterer Kurt Campbell og Ely Ratner at “engagement”-politikken ikke har fungert etter hensikten:

“... arguing that decades of engagement had failed to move China firmly in the more liberal direction that was the very basis on which engagement was premised.”

Hensikten med “engagement”-politikken var mer beskjedent, hevdet andre, å ivareta amerikanske nasjonale interesser i Asia- og Stillehavets regionen, og å stabilisere forholdene der. I et åpent brev til Washington Post et godt år senere, med overskriften “China is not an Enemy”, beskrev en gruppe erfarne Kina-spesialister, flere med tidligere sentrale posisjoner i embetsverket, hvordan forholdet til Kina hadde blitt merkbart forverret siden Donald Trump ble president.

Motsvar lot ikke vente lenge på seg. En gruppe konservative, pensjonerte sikkerhetsfolk og militære dro til med en artikkel med den talende tittelen “Stay the course on China: An Open Letter to President Trump”.

Debatten raser fortsatt. “Skolen” som trolig har den største oppslutningen nå, går under betegnelsen “The Intensified Competition School”. Kina sees som en stadig større trussel både mot amerikanske interesser og mot den globale liberale verdensorden, hvilket krever omfattende mottiltak på mange plan. Koordinert handling mellom mange land, og robust innsats for liberale verdier, står sentralt i denne kampen.

En annen skole, som har sitt navn etter en berømt tale som daværende statssekretær i Det amerikanske utenriksdepartementet Robert Zoellick holdt i 2005, heter “Responsible Stakeholder School”. Her oppfordres Kina til å ta del i “global governance” på en måte som står i stil med landets størrelse og makt. En partnerorientert tilnærming, med andre ord, der Kina ikke sees som et revisjonistisk land som truer den eksisterende verdensorden.

Men om det forholder seg slik, som mange mener det gjør, at Kina ikke er noen “Stakeholder” i den etablerte verdensorden, kan landet vanskelig være en “Responsible” sådan.

En tredje gruppering går under betegnelsen “Wistful Engagers.” Her finner vi folk hvis liv og virke er fullt investert i “engagement”-tilnærmingen. De er uglade for hva som skjer mellom USA og Kina og kan ikke la sitt livs engasjement og arbeid gå fløyten. For dem er det ingen alternativ til fortsatt samarbeid.

Syv utfordringer

I symposiet gikk man i dybden på syv utvalgte temaer. Her er noen stikkord fra rapporten:

1. Hva gjelder avtaler om handel og Kinas direkteinvesteringer i Vesten, gjør en stor grad av “promise fatigue” seg gjeldende. Kineserne trekker ut tiden i forhandlinger, men leverer ikke.

“*Made in China 2025*” oppleves som en trussel for land som Tyskland, som ser sitt komparative fortrinn i produksjon som krever avansert teknologi truet. Kinesiske oppkjøp av teknologiforetak helt i front har skapt engstelse i EU og et nytt regelverk er på plass. Det er imidlertid betydelig mindre strengt enn det tilsvarende regelverket i USA.

Amerikanerne følger med på hva de eksporterer til Kina og hva slags foretak kinesiske selskap ønsker å kjøpe opp i USA. Disse tingene sees under ett der sikkerhetshensyn og hensynet til teknologisk lederskap er det sentrale. Europa har mindre kontroll her. En samordning av et regelverk over 27 EU-land gjør ikke oppgaven enklere.

2. Med kvantesprang på en del teknologiske områder har Kina utviklet en meget skremmende “totalitarian surveillance state”. Fire sektorer ble trukket frem der Kina ligger langt fremme teknologisk: “Artificial intelligence, 5G wideband, semiconductors, and quantum technologies”. Helt i tet på de to første, tar snart igjen Vesten på de to siste, ble det sagt.

En deltaker på symposiet fremholdt at Trump-administrasjonen i USA gjør rett i å legge press på Europa, ved blant annet å argumentere sterkt for at 5G ikke går til Kina.

Prosentandelen av BNP som går til forskning og utvikling ligger i USA på 2,8 % og i Kina på 2,1 %. Mange europeiske land ligger på tilsvarende nivå. I Kinas tilfelle må man imidlertid korrigere for billig finansiering til statseide foretak (SOEs) som trolig gjør at omfanget av forskning og utvikling er større. Et annet forhold er at i sektorer der Kina er ledende, setter landet globale standarder.

3. *Belt & Road Initiative* (BRI) – et program for omfattende investeringer i infrastruktur i andre land – ser USA på med mer skepsis enn Europa. Amerikanerne er mer opptatt av de geopolitiske konsekvensene, det vil si “security and military dimensions”, enn europeerne er.

4. Menneskerettigheter i Kina er et trist kapittel. I tillegg til det som skjer i Tibet, Hong Kong og Xinjiang, har dusinvis av menneskerettighetsadvokater og NGO-aktivister i “Mainland China” blitt arrestert. Intellektuelle som kritiserer regimet, er også utsatt. Konklusjonen i rapporten på dette punktet er kontant:

“These are all longstanding human rights abuses in China—and all have increased under the Xi Jinping regime.”

Andre land når i langt mindre grad frem med synspunkter på menneskerettigheter i Kina nå enn før. Som det heter i rapporten:

“The stronger China gets, the less willing it has become to even engage perfunctorily (overfladisk) with the West on the issue... Participants in the symposium agreed that the time has come to develop new strategies and tactics to address human rights”.

5. “Influence Activities” er et nytt tema som får økende oppmerksomhet. Vanlig diplomati går ut på å kommunisere med andre land via offentlige kanaler for å skape støtte for egne ønsker og mål. Fremlegge informasjon og argumenter på åpent vis med sikte på å gi nye perspektiver på sakene det dreier seg om.

Ved “influence activities” forsøker fremmede makter å påvirke den interne debatten i et land og virkemåten til det politiske systemet på måter som ikke tåler dagslys. Australias tidligere statsminister, Malcolm Turnbull, som har hatt hendene mer enn fulle med Kinas omfattende “influence activities” i landet sitt, definerer slik atferd med tre c-er: covert (i det skjulte), coercive (bruk av tvang) og corruptive (korrumpende).⁶

Deltakerne på symposiet var samstemte om at hensikten med slik virksomhet, som nå omfatter et stort byråkrati og krever store ressurser i Kina, er å påvirke og prøve å kontrollere hvilke fortellinger (“narratives”) som går om Kina i andre land. Mens russernes “influence activities” går ut på å infiltrere andre land med sikte på at demokratiet skal fungere dårligere, for eksempel ved å blande seg inn i valgkamper, er Kinas fokus på *persepsjonene* folk i utlandet har på Midtens rike. Målet er at politikken i andre land over tid skal vris i retning av beslutninger som Kina ser seg tjent med.

Article I.⁶ Se artikkelen “Countering China’s Influence Operations: Lessons from Australia”, av Amy Searight <https://www.csis.org/analysis/countering-chinas-influence-operations-lessons-australia>

“Elite capture” hører med i arsenalet av virkemidler – forsøk på å presse (“co-opt”) folk som påvirker publikum og politikere, til å gå Kinas ærend. Alt fra journalister og professorer, til politikere og ledere av ymse slag.

“Influence activities” omfatter også press for selvsensur slik at eliter som påvirker holdninger og meninger blant folk, ikke skal kritisere Kina. Om de så gjør – kritiserer Kina i det offentlige rom – kan de bli plassert

“... in a separate category as “unfriendly to China” which involves various forms of exclusionary and punitive intimidation in order to silence them.”

Kinas “foreign influence activities” omfatter også kinesere som arbeider og studerer i utlandet. Så vel som utenlandske statsborgere av kinesisk opphav. Poenget er det samme:

“... to silence any dissenting views that are critical of the CCP or China and, second, to use Chinese abroad to advance Beijing’s propaganda narratives and policies.”

Bevisstheten i Europa om “influence activities” er temmelig grunn. Den er ikke mye bedre i USA, men har dog fått større oppmerksomhet der de siste par årene.

Det beste botemidlet, i henhold til rapporten, er transparens – mer kunnskap om hva som skjer. Kunnskap som blir allment kjent. Registrering av alle typer gaver og kontrakter som kinesere har med universiteter og tenketanker, samt registrering av kinesiske organisasjoner i utlandet, inklusive medieforetak, hører med blant konkrete tiltak her. Samt – som vanlig – mer forskning rundt temaet.

6. “Global governance” er ikke lenger hva det var. Med “America first” trekker USA seg ut av stadig flere multilaterale institusjoner og avtaler; Parisavtalen om klima, atomavtalen med Iran, FNs råd for menneskerettigheter (UNHRC), og nå også Verdens helseorganisasjon (WHO).

Alt dette bekymrer Europa kraftig, som har multilateralisme i ryggmargen. Som en europeisk deltaker på symposiet uttrykte det:

“The problem in global governance and multilateralism is not China—but the United States.”

Hvortil en delegat fra USA minnet om hvor ambivalent mange amerikanere er til slike institusjoner – hvor lite som ofte kommer ut av arbeidet her – og pekte i den forbindelse på hvordan Kina fortsetter sin åpenbart klart merkantilistiske handelspolitikk uten at WTO makter å rydde opp.

Hva gjelder Kina og “global governance” er det mer fart i sakene. Etter at Xi kom til makten har Kina investert mer tid og krefter, og blitt dyktigere til å bruke dem til egen fordel. Som en amerikaner noterte:

“China’s diplomats have become very knowledgeable and adroit (dyktige) in debating global governance issues and navigating the procedures of international institutions.”

En annen delegat pekte på fem måter som tas i bruk av Kina for å forme agendaen for “global governance”:

- Flest mulig kinesere i viktige stillinger (4 av 15 FN “agencies” er nå ledet av kinesere).
- Bruke kinesiske ord og uttrykk for å påvirke institusjonenes agendaer.
- Bruke FN og andre organisasjoner i arbeidet for å fremme BRI.
- Fremme flere agendaer som Kina liker, i hver enkelt institusjon.
- Være tålmodige og utholdende. Oversvømme internasjonale institusjoner med kinesiske forslag. Samt ha uutømmelig med ressurser til å følge opp.

Samlet summerer dette seg opp til et systematisk forsøk på å endre den internasjonale institusjonelle orden.

I debatten som fulgte, var noen enig, andre uenig. Men at Kina er blitt langt mer aktiv på denne fronten – investerer enorme finansielle, diplomatiske og menneskelige ressurser i institusjonelle organisasjoner for at reglene her i større grad skal sammenfalle med Kinas politiske preferanser – var det allmenn enighet om.

Videre var det heller ikke vanskelig å enes om at USA og Europa må koordinere virksomheten her på en ganske annen måte. Vi trenger en “...coalition of democracies to counter China’s authoritarian agendas”, fremholdt en av delegatene. Og alle de 43 var enige om at

“...the United States needs to return to multilateralism, the global governance arena and its traditional active leadership role.”

7. Hva gjelder sikkerhetspolitiske utfordringer er det klart for alle at det kinesiske militæret, som har navnet Peoples' Liberation Army (PLA), eller Folkets Frigjøringshær, har gjort enorme framsteg de senere år. Det har endret styrkebalansen. I Sør-Kina-havet har kunstige øyer gitt Kina nye militære muligheter.

Med bakgrunn i Voldgiftsdomstolen i Haag i 2016 som fastslo at Kina har tatt seg til rette i Filippinenes økonomiske sone ved å bygge kunstige øyer, og således krenket filippinsk suverenitet, bestrider USA og Europa Kinas rett til denne opptrappingen.

Om kineserne legger inn tunge våpen på de syv kunstige øyene ved øygruppen Spratly, vil det være en "game changer" for sikkerheten i Sørøst-Asia.

Siste kapittel

"It was abundantly apparent from the discussions that commonalities across the Atlantic continue to far outweigh differences",

heter det i siste kapittel av rapporten. Som også minner om divergerende oppfatninger på noen punkter. Det gjelder særlig hvordan USA ser på det økonomiske samkvemmet med Kina – handel og direkteinvesteringer – ut fra hensynet til sikkerhetspolitiske og militære forhold. "Vi har ikke en strategisk tankegang her", erkjente en av delegatene fra Europa.

Et annet forhold som ble påpekt, er amerikanernes manglende evne til å "tenke europeisk", det vil si, å forstå det byråkratiske språket i Brussel.

Et tredje forhold er Donald Trumps manglende interesse for en multilateral tilnærming generelt. Den svekkelse i tillit Europa har til Amerika av den grunn, var nyttig for de amerikanske delegatene å få med seg.⁷

⁷ Jeg hitsetter en kommentar jeg mottok til en tidligere versjon av dette notatet: "I kampen om global innflytelse (herunder om ideer, verdier) fremstår de vestlige liberale demokratier som splittet og svekket. "Black lives matter" og pandemien har avslørt alvorlige mangler ved den amerikanske velferds- og samfunnsmodellen. Heller ikke Europa er lenger noe bolverk for liberale demokratiske idealer (Polen, Ungarn, Balkan – har EU ingen tålegrense?). Den multilaterale rettsorden er blitt en slagmark mellom de land som etablerte denne ordenen. Uten at de vestlige, liberale demokratier greier å skape "orden i eget hus" er det lite håp om at de greier å hamle opp med Kina."

Elefanten i rommet

Til sist, “elefanten i rommet”, som spaserte omkring alle de tre dagene symposiet varte, var den tiltakende spenningen mellom Kina og USA. Den siste setningen i rapporten fra dette særdeles interessante, kreative og nyttige symposiet lyder slik:

“All countries and continents are going to have to manage their relations with both Washington and Beijing in the context of increasing frictions and rivalry between the two powers.”

Utfordringene står i kø for dem som skal bedrive internasjonal politikk i årene som kommer. Alle land trenger en best mulig faglig forankring for sin Kina-politikk. For Norge, som er valgt medlem i Sikkerhetsrådet de neste to årene, blir det viktig med en god forståelse av relasjonen mellom Norge og Kina. Men enda viktigere – og adskillig mer krevende – en god forståelse av relasjonen mellom USA og Kina.

21. august 2020

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025>